

65

0

712201

712201

fajm

pishe

noft

nig

ko

sdr

lese

bol

puf

zajo

lese

zhu

fht

lahl

ba

gi

ne

in j

sen

per

bol

sne

vfin

miſ

Prepis eniga pisma

Gospod

fajmoshtra v' Babolni na Tisi na Ogerfkim,

v' kterim

pishejo ta skerbni gospod kako so frézno sdravili tiste,
ktere je bolesen kolera prijela.

Ker je bila nasha vas v' veliko navarnost prishla, ne morem Boga vsigamogozhniga dosti sahvaliti, de sim poskusil, in tako hitro sa to strashno bolesen pomozh in sdravilo najdel. Kolikor bolj je nevarna bolesen, toliko losheje se da osdraviti, kakor bolesen bres sdravil smert perpelje, tako pusti bolnika, zhe se sdravila rabijo in nuza; in kakor gotovo umerje, kteriga bolesen bres sdravil napade, ravno tako spri-zhuje skushnja, (kakor de je dvakrat dvoje shitiri), de kar eden ne umerje, zhe le moje lahko sdravilo rabi in nuza; vender je treba de bolnik nejenja poterpeshljiv biti, drugi pa, kteri bolniku streshhejo, v' streshbi ne prenehajo.

Ko so bili she trije na naglim umerli, in je gospofka sposnala de je nevarna bolesen she tukej, sim prezej snamnja bolesni per pervih treh mertvih preudaril. — Ker bolesen stori, de zhlovek na naglim omer-sne, sim per dveh moshkih, ki sta spet s' vsimi snamnji te bolesni sbolela, in ker sim mislil, de tako moreta umreti, in de jima

202500575

fhkódvati ne morem, zhe jima tudi ne pomagam, fkufil jih dobro sgreti. — Rekel sim tedaj oba bolnika v' posteljo djati, dobro odéti, jim gorké oblaže in gorke pija-zhe dati, vodo pa sim prepovedal. — Ta moja fkufhba je bila s' boshjo pomozhjo tako frezhna, de sta oba moja mosha osdravila, (to je bilo dobro, de sta oba rada vbogala.)

To mi je s'he vezhi ferzhnost dalo svojim vbogim bratom pomagati, ker mi je kma-lo po* tem prepis pisma nekiga nemfhkiga sdravnika is Rusovfkiga, ki ga je svojim ljudem pisal, v' roke prifhel, in ko sim v' novizah bral, kako v' Rigi bolnike sdravijo. Is teh se je pokasalo, de sim prav sazhel sdraviti. — Toraj sim v' zerkvi in sunaj osnanil nevarne nastopke te bolesni, in kako se je je nasproti lahko obvarvati, zhe se pomozhki soper njo rabijo in nuzajo. — Kako se more bolesen sdraviti, sim svoje farmane poduzhil. Tistih, kateri radi vbogajo, kar eden ne umerje, tistih pa, kateri v' svoji gerdí, flépi neumnosti terdovratni ostanejo, ali pa zhe bolnik, ker velikokrat pamet sgubi, is neumniga usmiljenja tistih, kateri mu stre-fhejo, mersle vode dobi, kar eden ne bo smerti ods'hel. — Vse sdravljenje obstoji v' tem: Ljudje so bili s'he preden je bolesen perfhla poduzheni, kar se tudi s'he sdaj vsak dan sgodi, po kterih snamnjih se posna,

de
zh
ko
ali
Bo
ko
re
ne
Ka
go
Be
pa
mi
dr
na
go
in
jaz
bel
vo
Zh
laj
bol
di
laz
jaz
vro
del
jo
vel
Do

de se bolesen zhloveka blisha: zhe kdo sa-
 zhne v' glavi vertinz, flabe roké in nogé,
 kokor de bile rasbite, teshave v' shelodzu
 ali grisho dobivati, se more prezej vlezhi.
 Bolnika rezhem v' gorko posteljo djati, s'
 kozi in koshuhi odeti, tako de nikjer ne mo-
 re kaka mersla fapa do njega, sam nos ofsta-
 ne odkrit, glavo pa tudi rezhem sakriti. —
 Kader se bolnik vleshe rezhem tudi obla-
 go perpraviti, (ktera se tako le naredi:)
 Bele méte, abrote, fhetraja, shalbeljna in
 papeljnov, ki po potih rastejo, rezhem na-
 mrezh sresati, s' vodo pariti, ali pa te na
 drobno sresane rezhi med dve ruti djati, in
 na eni strani s' gorkim vinam namozhiti, in
 gorke bolniku na shelodez naglo poloshiti
 in ga prezej fpet dobro odeti. — Tudi pi-
 jazhe rezhem prezej perpraviti, namrezh:
 bele méte, besgà ali pa kamiliz, rezhem na
 vodi fkuhati, in to bolniku gorko dajati. —
 Zhe ni bele méte dobiti, vsamem tudi po-
 laj, kateri per nas po travnizih rase. Zhe je
 bolnik shejin, rezhem tudi jezhména na vo-
 di fkuhati, in to gorko piti dajati; zhe je
 lazhen, mu rezhem dati gorke shupe, sa pi-
 jazho pa jezhmenove vode. Kader bolnik
 vrozhino prestoji, ktera bolesen preslene,
 desiravno fhe pod odejo v' vrozhini ofstane,
 jo vender poterpeshljivo prenese. To fim
 velikokrat fkufil, ker fim bil sam vprizho.
 Dokler se bolnik fhe poti, mu rezhem su-

ho, zhedno perilo preoblezhi. Zhe tudi sa-
zhne bolniku boljshi perhajati, vender fhe
ne pustim gorke oblage s' shelodza vseti,
temuzh jo rezhem v' novizh pogreto nalo-
shiti, in bolnika do vrata s' dvema rjuhama
odeti, de se na naglim ne prehladi. Zhe se
bolnik tudi pod rjuho vedno poti, je dobro
snamnje, takrat mu pustim vstati, tode se
more po simsko oblezhi, in kader se gorke
shupe najé, mu dovolim tudi malo vina. —
Tako she mnogi mojih bolnikov, ki so sju-
traj sboleli, svezher she po hishi hodijo. —
De se priprosti ljudje perpravijo, de se vle-
shejo, jih je treba neprenehama profiti in
opominjati. Mene she persi bolé, sakaj ne-
poduzhnim ljudem je komaj mogozhe kaj
pametniga dopovedati. — Tri tedne fim od
jutra do vezhera od hishe do hishe hodil,
(sakaj shpitala tukej ni bilo mogozhe napra-
viti,) fim per bolnikih shlatal njih roke in
noge, in se nisim nizh bat, tako de fim od
same velike hoje in od govorjenja ves of la-
bel; pa tisto veselje me je poshivilo, ki fim
ga per ti misli obzhutil, de nam je Bog,
kteri nas po pravizi tepe, vender pomozh
podal, gotovo pomozh, kako se samoremo-
nar hujshi teshe njegove shtrafinge, namrezh
smerti obvarovati, in veselje, de fim f' po-
mozhjo boshje milosti svojimu bratu shiv-
ljenje otél, me s' novo mozhjo poshivilja.

Sraven tega, de bi predersen ne bil

viditi, in de, ker shivlejnje drusih ljudi ote-
vam, sam svojiga ne sgubim, (sakaj tega ni-
sim vreden, de bi Bog savoljo mene kak
zhudesh delal,) sim dve shenski najel, sim
jih s' gledanjem nauzhil kako jes sdravim,
in sim jim obljudil, de bote obe sa vsazi-
ga bolnika, kteriga bote osdravile, ofem
groshov dobile, zhe pa bolnik umerje, ne
bote dobile nizh. Poverh sim jima obljudil,
zhe bote pridne, sa njih pridnost dva star-
ja pfhenize. To je bilo mojim farmanam
treba fturiti, sakaj, ker se je od kon-
za hisha, v' kteri je bil kak bolnik, sašta-
vila in saperla, se jih je veliko savoljo ftra-
ha fkrilo, bolnika je bilo teshko naglo naj-
diti, in sdravljenje je bilo sato filno te-
shavno. Te dve shenski pa ste prav pridno
fledile vsaziga bolnika. De bi bil ljudi per-
pravil, de bi bili bolnike hitreje povedali,
ker je holnikov zhedalje vezh bilo, sim go-
spofko profil, de bi nizh vezh hish ne sa-
pirali, ker je to vezh fhkodvalo, kakor
nuzalo. Pa tudi ljudi bi ne bilo dosti, ko
bi bili hotli vse hishe saštaviti. Dva groba
sim tudi sapovedal iskopati, in sim osnanil,
de bom rekel tiste bolnike, kteri se bodo
perkrivali, ali kteri per sdravljenji ne bo-
do pokorni, prezej pokopati, ko bodo ko-
maj umerli. Le tako mi je bilo mogozhe
f' perprostimi ljudmi kaj opraviti.

Nektere bolnike pa bolesen tudi huj-

fhi prime, f' temi ravno tako ravnam kakor fim she povedal. Zhe pa tako ne morejo v' pot priti, nekte rezhem pariti, nekte pa kopati. Pariti se da bolnik tako le: Zheber se pernese in bolnik se v' njem na stolzhek poladi, k' nogam bolnikovim na dno zhebra se deneta dva ali trije vrozi zegli ali kamni, na ktere se jesih na pol s' shganjam smefhan vlije, bolnik se hitro do vrata f' kozi ali koshuhi savije, de sopariza ne more nikjer ven; rasbeljeni zegli pa se tako dolgo premenjujejo in v' novizh polivajo, de bolnik sazhne se potiti. Po tem se bolnik more posufhiti in obrisati, se preblézhi in v' posteljo spraviti, in gorko oblagi na shelodez dobiti, (kakor je bilo pred rezhenom.) S' soparizo se tudi tako le lahko ravna: Naséka se akazijovih vej, te se v' vodi per ognju savro, in vrozi krop v' zheber vlije. Bolnik se vsede na stolzhek v' zheber, in pod noge se mu déne spet drug manjši stolzhek, de noge do kroga ne pridejo, tako se spet dobro savije, de ga sopariza spoti. Skuhane akazijove veje so po moji skušnjaji sa kópel boljshi, kakor pa dishezhe séli, ktere fim poprej tako rekel kuhati, in bolnike v' njih kopati. V' gorki kopéli je treba bolnika tudi okoli in okoli saviti. — Zhe bolnika boshjast lómi, rezhem de mu f' kafernim jesiham in shganjam roké, nogé, in zel shivot ribajo. Tudi takim bol-

nikam rezhem gorke vode od kuhane méte dajati, tako dolgo de nagnenje do koslanja ali grisha perjenja, in ne maram zhe tudi kuhano vodo bolnik is febe mezhe, de se le shelodiz ogréje, bo tudi vse rajfhi v' febi obdershal. Sa shejo je tudi tukej gorka jezhmenova voda, in obloga zhes shelodez se ne sme posabiti. Refnizhno, f' tem ofkerbljevanjem fim tudi take osdravil, kterih refhiti nisim nizh vezh upanja imel.

V' Babolni na Tifi se je bolesen sazhe-la 25. maliga serpana, in kar jes vem, jih je do danfi sholelo 120. Od teh jih je umerlo 21 domazhih in en ptujz. Od teh, ki so umerli, pervi trije niso nobene pomozhi imeli, drugi pa kteri so umerli, so bili sapusheni otrozi, ki so nefkerbnim materam umerli, ali pa nevbogljiivi svojoglavnistarzi. De so ti umerli je bilo nar bolj to krivo, de niso prave postreshbe imeli, ker so pustili bolnikam se rasodevati, ali so jim na profhnjo vode, ali fhe zelo ledu dajali. Po vfi pravizi smem saterditi, de bi fhe trije ne bili umerli, ki bi bili sturili, kakor fim jih uzhil. Tako jih je osdravilo 98. Nekteri so bili tudi, kteri niso nizh hotli povedati, de so sholeli, ker so vedili kaj jim je sturiti, so se mirno v' posteljo spravili, se spotili in vse drugo sapovédano sturili in se osdravili.

Jes fim od sazhetka fhtiri shakeljze klora f' seboj nofil, posneji pa fim jih od sebe vergel; sdaj pa le v' zhafi roke s' jesiham umijem, tako de ga malo na ruto vlijem. Dokler ni bolesni bilo, po navadi sjutraj nifim nizh jedel, sdaj pa vsak dan. Vezhkrat se sjutraj v' postelji nalafh spotim, pa le malo. Zhe se podnevu spotim, se tudi vselej preblezhem, vzhasi se fskopljem, s' mero jem in pijem, posebno se varujem shelodza prehladiti, in de pot v' shivot nasaj ne ftopi. Szer nifini do sdaj nobeniga sdravila nuzal, de bi se sanaprej bolesni obvaroval.

She sdaj obifkujem in fprafhujem bolnike, in bodi Bog sahvaljen, she sdaj nizh ne zhutim bolesni. Profim pa tudi vse, kateri bodo to brali, de naj nikar ne mislijo, de fvoje hvale ifhem, le samo saupanje in fposhtovanje do visoko zhafstitiga, milostiviga gospoda velziga fhkosa patrijarha, nafhiga ljubiga ozheta, in ljubesen do blishniga, f' ktero shelim fvojim bratam pomagati, to mi je ferzhnost dalo refnizhno in is ferza vse povedati, kar se per naf godi.

Babolna per Tifi 3. velziga ferpana
1831.

JANES MORVAJ,
Fajmoshter.

ze
od
s'
to
di
n.
n,
u-
n,
m
a-
ga
ni

l-
h
ri
le
o-
ga
ga
l,
i,
r-

aa

t,

